

Foaiă românească

Joi
30 aprilie
1998

Anal I
Nr. 18

(Serle nouă)

Săptăminal al românilor din Ungaria ♦ Fondat în 1951 ♦ 8 pagini ♦ 20 forinți

Atunci când cântecul tălmăcește credința,

„Cu noi este Dumnezeu”

Vecernie înainte de reuniunea corală

Arad, corul „Emil Montia”

Chitighiaz, corul „Viva la Musica”

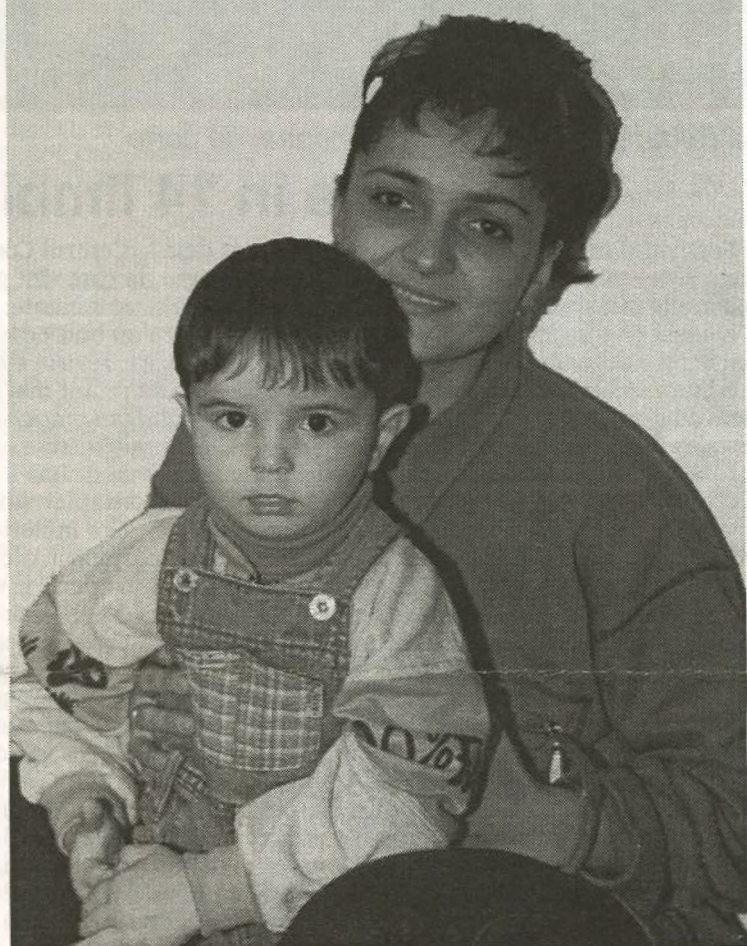

Pentru participanții la *Prima reuniune corală internațională de muzică sacră* din 25 aprilie 1998, de la biserica Sf. Nicolae din Giula, această zi se va întipări în inimi și minți prin multe clipe de neuitat. Din inițiativa corului românesc giulan, cu subvenția materială a Fundației Publice „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice”, cu sprijinul material și moral al mai multor asociații, foruri centrale și teritoriale, oficialități și persoane civile, cu ajutorul multor oameni însuflețiți s-a putut lansa prima ediție a unei întâlniri corale de excepție. Inițiativa ca atare i-a nedumerit pe mulți, fiindcă un festival coral de muzică bisericească se putea presupune unilateral, monoton, obositor. Acum, când rezonază încă prin auditoriul de simbătă ecoul acestei zile memorabile, se adevărește în plus că muzica bisericească delectează pe orice om sensibil la artă și emoționează pe orice om de credință și de bun simț, fără deosebire de apartenență religioasă.

După sfânta slujbă oficiată de un sobor de preoți în frunte cu doi episcopi și vicarul **Pavel Ardelean**, în biserica ortodoxă din Giula a început programul de cântări religioase în interpretarea a nouă formații: *Corul din Apateu*, condus de părintele **Origen Sabău**, *Corul „Emil Montia”* din Arad, condus de profesorul dirijor **Gheorghe Flueraș**, *Corul de femei din Bătania*, sub conducerea doamnei **Iuliana Mamuzsity**, *Corul mixt din Chitighaz*, condus tot de maestrul Flueraș, *Corul „Orfeu”* din Curtea de Argeș, sub bagheta profesorului **Gelu Ciuculescu**, *Corul „Pro Musica”* din Giula, *Corul „Lira”* din Lipova, conduse, la fel, de Gheorghe Flueraș, *Corală „Angelli”* din Oradea, sub bagheta profesorului **Iustin Podăreanu**, *Corul mixt al Universității de Vest din Timișoara*, îndrumat și dirijat de preotul profesor **Nicolae Belean**.

(Continuare în pag. a 6-a)

Foto: Ana Radics Repisky

Mama

Mama este începutul lumii
Mama este pământul roditor
Mama este lacrima pământului
Mama este izvorul de munte
Mama este lumina pătrunzătoare
Mama este soarele strălucitor
Mama este aerul curat
Mama este floarea de primăvară
Mama este spicul de grâu
Mama este fructul de toamnă
Mama este fulgul de zăpadă
Mama este cuvântul cel dintâi
Mama este leagănul blând
Mama este ritmul dansului
Mama este iubirea veșnică
Mama este izvorul sănătății
Mama este durerea adâncă
Mama este brațul ocrotitor
Mama este despărțirea dureroasă
Mama este inima bătătoare
Mama este vindecarea rănilor
Mama este minciuna păcătoasă
Mama este dezlegarea păcatelor.
Mama este firavă ca iarba
Mama este puternică ca piatra
Mama este dulce ca mierea
Mama este amară ca pelinul
Mama este ușoară ca spuma
Mama este grea ca plumbul.
Mama este culoarea curcubeului
Mama este Poarta Sărutului
Mama este Coloana Infinitului
Mama este Cumințenia Pământului
Mama este Masa Tăcerii
Mama este Pasărea Măiastră
Mama este pâinea noastră cea de toate zilele.
Șt. Oroian

La Budapesta: Festival internațional de carte

„Armonie în 14 limbi”

Festivalul internațional de carte organizat deja la Centrul Congreselor din Budapesta a devenit o manifestare culturală de prestigiu, la care sînt prezente edituri din mai multe țări și nu numai din Europa, ci și de pe alte continente.

Evident că o asemenea „întîlnire a editurilor” oferă un bun prilej de a prezenta cele mai noi și valoroase publicații (cărți, albume, dicționare, reviste etc.) apărute în țară și la editura (editurile) respectivă, atrăgînd prin aceasta un tot mai mare număr de oameni iubitori de lectură. Pînă în anul 1994, la Festivalul internațional de carte din Budapesta au fost prezentate în diferitele pavilioane doar publicațiile editurilor maghiare.

La inițiativa și organizarea *Bibliotecii naționale de limbi străine* – care este considerată de altfel și centrul de coordonare a bibliotecilor minorităților din Ungaria, precum și de colecționare și sistematizare a literaturii și documentelor minorităților – la ediția '95 a Festivalului internațional de carte din Budapesta au participat în comun pentru prima oară și de atunci în fiecare an consecutiv cu un pavilion aparte și editurile minorităților, prezentînd produsele spirituale ale creatorilor celor 13 minorități. Ediția '98 a acestui festival care a avut loc la Budapesta în perioada 24–26 aprilie a.c. publicațiile minorităților au fost expuse și prezentate sub titlul „Armonie în 14 limbi”, adică în limbile celor 13 minorități conlocuitoare și în cea a populației majoritare, anume maghiară.

În timp ce publicul a putut face cunoștință cu publicațiile expuse în pavilionul minorităților, în sala *Pálma* a Centrului Congreselor, *János Lukács*, conducătorul bibliotecii Corpului Național de Radio și Televiziune, expert în literatura minorităților din Ungaria, a prezentat cîte două–trei titluri din publicațiile fiecărei minorități apărute în anii 1997–98. Dintre produsele spirituale ale creatorilor români din Ungaria (apărute în ultima perioadă), *János Lukács* a prezentat detaliat trei publicații, anume „Istoria românilor din Ungaria de azi” de *Elena Csobai*, volumul de poezii „Pulsul veacului palid” al *Mariei Berényi* și cartea *Luciei Borza*: „Manual de limbă română” (Román nyelvkönyv).

– km –

La Centrul cultural al bulgarilor din Budapesta

Întîlnirea creatorilor de naționalitate

Revista literară *POLISZ* – editată de Asociația „Atelierul Krater” – în zilele de 24 și 25 aprilie a.c. a organizat a doua oară *Întîlnirea creatorilor de naționalitate din Ungaria*.

Această manifestare cultural-literară a fost găzduită și de această dată de Centrul cultural al bulgarilor din Budapesta. Poeții, scriitorii, sociologii și alți experți în problemele culturii minorităților din Ungaria – alături de personalități de prestigiu ai vieții culturale maghiare – au dezbătut probleme legate de modalitățile „legăturii duble”, adică de legătura pe de o parte cu cultura minorității în cauză, iar pe de alta cu cea a statului în care trăiesc.

De menționat că la această, a doua *Întîlnire*, minoritatea română din Ungaria a fost reprezentată de poeta *Maria Berényi*, care a vorbit despre ars poetică sa de la primele încercări și pînă la recentul volum *Pulsul veacului palid*, de *Ana Borbil*, care a prezentat o prelegere intitulată „*Bilingvismul la românii din Ungaria*”, precum și de pictorul *Ștefan Oroian*, care – la expoziția comună organizată cu acest prilej – a expus două picturi.

– k –

Scrisoarea președintelui guvernului ungar, Gyula Horn, adresată Primului Ministru al României, Radu Vasile

După desemnarea lui *Radu Vasile* în funcția de Prim Ministru și constituirea noului guvern în România, președintele guvernului ungar *Gyula Horn* a adresat o scrisoare prin care a urât succes omologului său român, scrisoare pe care o publicăm mai jos.

Excelenței Sale
Domnului Radu Vasile
Prim Ministru al României
București

Stimate Domnule Prim Ministru!

Cu ocazia desemnării Dumneavoastră, Vă rog să primiți felicitările cordiale ale guvernului ungar și ale mele personale. Mă bucur, că în persoana Dumneavoastră a fost numit în fruntea guvernului român, o personalitate recunoscută cu vastă experiență, adept al transformării sociale și economice din România.

Ungaria apreciază în mod deosebit dorința constantă a guvernului român de a continua eforturile sale pentru realizarea reformelor, a modernizării și a înfloririi țării. Sînt convins, că considerabila dezvoltare începută în 1996 a relațiilor ungaro-române, va merge mai departe și va aduce rezultate palpabile în continuare. Vă asigur, Domnule Prim Ministru, că guvernul ungar va trata și în viitor cu interes deosebit problema relațiilor bilaterale. Ungaria sprijină România în atingerea obiectivului principal al politicii sale externe, adică integrarea cît mai grabnică în organismele euro-atlantice, clădind și întărind reconcilierea istorică înăuntrul și în afara granițelor sale. Pentru realizarea acestora, Ungaria va fi dispusă și în viitor de a acorda tot sprijinul posibil, de a oferi experiențele sale României.

Partea ungară salută faptul, că în activitatea coaliției guvernamentale române va participa și în continuare Uniunea Democrată a Maghiarilor din România, deoarece avem convingerea, că aceasta slujește nu numai interesele maghiarilor din România dar și ale întregii societăți românești.

Așteptînd întîlnirea noastră cît mai apropiată, am speranța că aceasta va constitui o etapă importantă în dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate și de parteneriat activ dintre țările noastre.

Budapesta, 15 aprilie 1998

Cu stimă și considerație
Gyula Horn

Departamentul pentru Relațiile Civile și Problemele Minorităților din cadrul Ministerului Culturii și al Învățămîntului Public lansează un

CONCURS

pentru minoritățile naționale și etnice, cu scopul sprijinirii taberelor de limbă maternă, de lectură și de cunoștințe etnografice.

Scopul:

- îngrijirea și îmbogățirea cunoștințelor de limbă maternă ale minorităților naționale și etnice,
- sprijinirea cunoașterii și îngrijirii tradițiilor de etnografie și folclor,
- cunoașterea culturii din țara-mamă.

Pot concura:

- instituțiile de învățămînt ale minorităților naționale și etnice,
 - autoguvernările minorităților.
- Dosarul de concurs trebuie să cuprindă:**
- programul de concurs (descrierea detaliată),
 - numărul participanților la acțiune,
 - termenul și locul probabil de desfășurare a acțiunii propuse,
 - plan financiar detaliat privitor la cheltuielile probabile,
 - cheltuieli probabile (cazare, deplasare, mese),
 - aviz favorabil sau recomandare din partea autoguvernării minoritare (locale sau pe țară) a naționalității respective.

Termenul de înaintare a concursului: 15 mai, 1998.

Aprecierrea, comunicarea rezultatelor: 31 mai, a.c.

Dosarele de concurs incomplete vor fi disqualificate!

Adresa: Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Civil Kapcsolatok és Kisebbségi Ügyek Főosztálya
H-1055 Budapest, Szalay u. 10–14.

Uniunea Culturală – în pragul adunării generale

La mijlocul săptămîinii trecute s-a întrunit la Giula Prezidiul Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria. Pe ordinea de zi a figurat pregătirea documentelor pentru adunarea generală, convocată pe ziua de 9 mai, 1998. Forul suprem al Uniunii Culturale va fi informat cu acel prilej despre munca realizată în anul trecut și despre planurile anului în care ne aflăm. Adunarea generală va trebui să decidă în legătură cu întregirea Prezidiului, alegînd o nouă persoană în locul lui dr. *Gheorghe Petrușan*, care a demisionat încă în anul 1996. A sosit la adresa Prezidiului și demisia lui *Tiberiu Herdean*, din postul de președinte al Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, dar nu și demisia din funcția de membru al Prezidiului. La recenta ședință s-a hotărît ca la congresul FUEV (din 20–24 mai a.c., convocat la Praga), Uniunea să fie reprezentată de dr. *Ioan Csotye*.

Tiberiu Boca

Și elevii liceului românesc

În pragul examenelor de maturitate și admitere

Elevii diferitelor instituții școlare medii sînt de pe acum la terminarea studiilor, în pragul examenelor de maturitate și de admitere.

Oare care este situația la Liceul „N. Bălcescu” din Giula?

În ce direcție se orientează absolvenții? Ce sentimente trăiesc tinerii în această perioadă?

Cum își imaginează viitorul?

Am rugat-o pe doamna **Elena Condoș**, directoare-adjunctă, să-mi facă o mică statistică privitoare la absolvenții din ultimii ani. Astfel am aflat cu mulțumire, că în anul școlar 1995/96 au terminat 29 absolvenți. Dintre cei 17 elevi care doreau să-și continue studiile, 14 au fost admiși. În anul școlar 1996/97, efectivul clasei a IV-a era de 26. Atunci dintre cei 22 elevi care și-au „încercat puterile”, 19 au reușit la admitere. În acest an școlar, dintre cei 25 de liceeni, pînă acum 20 și-au înaintat fișele de prezentare la diverse instituții de învățămînt superior.

În primii trei ani de liceu clasa a fost condusă de diriginta **Andrea Cséffán Szántó**, (care acum este în concediu de maternitate), în ultimul an elevii au fost preluați de profesoara **Maria Gurzău Czeglédi**. De la doamna profesoară, am aflat printre altele:

– Deși abia acum le sînt dirigintă, îi cunosc totuși bine pe elevii „mei”, fiindu-

le profesoară de română-maghiară. Întotdeauna am fost mulțumită cu ei, mai ales că au o comportare exemplară. Capacitățile lor diferă: sînt cîțiva foarte talentați, dar (ca și în alte clase) unii sînt mai modești la studii. Aceștia, cu real spirit de răspundere, au decis ce să facă după bacalaureat. Îmi pare bine și pot să spun

cu sufletul împăcat: cu toții și-au ales bine calea, respectiv școlile dorite. Astfel au completat fișele de admitere: la facultate de drept și medicină, școală superioară pentru instruirea educatoarelor, tehnică de calcul, conservator, institutul de arte plastice, școli superioare pedagogice și altele. Opt elevi vor să studieze limba și

literatura română, iar trei doresc să continue studiile în România, ca bursieri ai statului maghiar (trebuînd să dea examenul de admitere la noi în țară). Consider, că sînt pregătiți cu toții pentru încercările care-i așteaptă. Dar: mai bine să-i întrebați pe ei.

În această ordine de idei, la biblioteca școlii am discutat cu șase elevi. Discuția noastră a pornit de la primii ani, de la faza de început a anilor de liceu. Un elev mi-a povestit că trăind pînă atunci într-un sat, totul i s-a părut străin, și la 14 ani parcă ar fi „picat” de unde deva într-un mediu străin. Pînă la urmă s-a simțit ca acasă, atît la școală, cît și la Căminul de elevi. Altcineva și-a amintit cu totul altfel, pîrîndu-i-se că ar continua să învețe la fosta școală, doar în condiții de oraș... Cineva s-a declarat că în prima zi căminul i s-a părut mai mult ca o tabără (cu baia, cu dormitoare și celelalte lucruri neobișnuite...)

Întrebîndu-i despre amintiri, răspunsurile erau cam aceleași: cei patru ani au trecut foarte repede, parcă în zbor... Mai ales ultimul an... Cu duioșie au amintit orele serilor petrecute în curtea căminului, seratele distractive, discotecile, sărbătorile de Crăciun, carnavalurile, zilele sportive și competițiile de specialitate, săptămîinile elevilor, excursiile comune...

(Continuare în pag. a 5-a)

Rugîndu-l pe medicul veterinar român **dr. Daniel Hoțopan**, să-mi dea un interviu, a acceptat cu plăcere, chiar cu satisfacție, simțindu-se onorat de această posibilitate.

Interviul a fost precedat de asistarea la cîteva operații și tratamente „zilnice” ale cîtorva animale: cîini, pisici... și chiar un purceluș a fost adus de gazde din Chitighaz (care de la cunoscuții lor giulani au aflat despre medicul veterinar apreciat și în localitățile din împrejurimi).

Dialogul a pornit de la anii de școală...

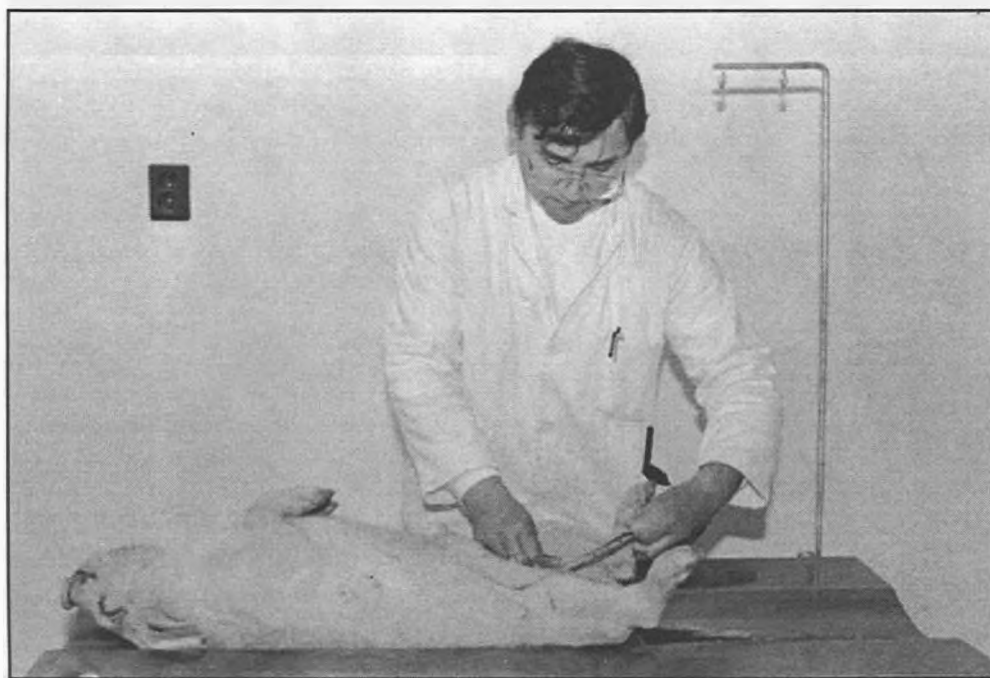
– Școala generală am terminat-o cu rezultate eminente în satul meu natal, la Micherechi, unde am locuit cu familia. Pe-atunci, mă atrăgeau disciplinele reale, mai ales matematica și chimia... Cred că mai ales mulțumită metodei de predare a doamnei profesoare Halász... În legătură cu limba și literatura română: nu m-au interesat limbile în mod special deși în clasa a 7-a am scris și poezii, publicate una și în Foaia noastră... Interesant că abia mai tîrziu am început să studiez mai temeinic limba mea maternă, dar și alte limbi străine.

– Acesta era motivul că nu V-ați înscris la liceul românesc?

– În primul rînd doream să învăț mai serios disciplinele reale. De aceea m-am înscris la Liceul „Ády” din Sarkad, în clasa specială de matematică. Naveta s-a meritat, pentru că acolo am primit o pregătire excepțională și am participat la numeroase concursuri de matematică și biologie, clasîndu-mă mereu printre primii zece. În această perioadă am început să mă ocup mai mult și de limbi. Și româna am învățat-o în cadrul unui cerc de limbă cu profesorul **Ruzsa**. La rusă eram cel mai bun în clasă, iar la franceză (predată de profesoara **Elena Ruzsa**) am fost cel mai bun în școală...

– Într-atît m-au pasionat limbile că în anii următori am luat – rînd pe rînd – examene de gradul mediu la: sîrbă, italiană, spaniolă, germană, engleză, franceză, română, rusă și latină. Cu examenul de română am avut noroc, fiindcă pe fiul meu

„...fac ce-mi place, din inimă”

Danika (azi 12 ani), în primii doi ani îl învățam să vorbească numai românește), chiar știa denumirea diferitelor animale din întreaga lume. Tot ca urmare a îndrăgirii limbilor străine, am făcut ulterior practică de specialitate în Polonia și în R. D. Germania.

– Ajungînd la profesie: vă mai amintiți cînd V-ați gîndit pentru prima oară să deveniți medic veterinar?

– Cum să nu. Eram încă copil, cînd mereu am fost printre animale și mă jucam „d'a doctoru” în coteț, unde țineam purceii... Deci m-am pregătit conștient pentru facultatea de medicină veterinară... Diploma am obținut-o în anul 1980.

– Pe urmă V-ați găsit ușor loc de muncă?

– Eram încă student, cînd am legat un contract de bursă cu Cooperativa agricolă de producție „Lenin” din Giula, ca după terminarea studiilor să lucrez acolo. După obținerea diplomei am avut însă o surpriză

neplăcută: între timp postul a fost ocupat de altcineva (cineva care avea cunoștințe speciale...) Dezamăgit am fost nevoit să mă orientez în altă parte și am primit post la Kevermes, unde am lucrat cam doi ani. De altfel: a fost un început mulțumitor, am fost primit cu cordialitate, am avut colegi buni și pricepuți și cu multă experiență, cum a fost de pildă **dr. Tiberiu Mányá** și **dr. Dezső Muhai**, de la care mi-am însușit multe cunoștințe de specialitate, pe care le folosesc și azi în practica de fiecare zi.

– Pe urmă mi-am făcut transferul la C.A.P. „Munkácsy” din Giula, unde lucrez și pînă azi. Dar practic și ca medic de circumscripție, cabinetul medical fiind chiar la domiciliu.

– Aveți un domeniu preferat, cu profil special?

– În primul rînd esențial este să vindec, în special prefer vindecarea de animale mari și mai ales cai, prin operații și alte

intervenții chirurgice. Tot o specialitate „de-a mea” din acest domeniu este cezariana. Drept dovadă, mulți crescători din împrejur mă cheamă la fața locului în cazuri de fătări complicate sau își aduc animalele la tratament în cabinetul meu de aici. Deci, nu mă plictisesc, am foarte multă muncă zi și noapte și-mi pare bine că fac ceea ce-mi place, din inimă.

– O întrebare naivă: animalele nu știu să vorbească, nu se pot plînge. Cum precizați diagnosticul?

– Nu aș zice că e un lucru simplu – și animalele au dureri, temperatură etc. În profesia noastră contează mult rutina. Orice semn, oricît de mic ar fi el, contează mult în procesul terapeutic.

– Ca în medicina umană și la noi orice vindecare înseamnă un succes, iar cazul contrar înseamnă un eșec. În orice caz facem totul să tămăduim animalele, spre bucuria crescătorilor. Aceasta este misiunea noastră, să încercăm și imposibilul, chiar dacă, pe baza tratatului de specialitate totul pare fără șansă.

La sfîrșitul discuției am aflat că doctorul veterinar **Hoțopan** e preocupat de economie, de turism. Ca atare, cu patru ani în urmă a terminat la fără frecvență Școala superioară de comerț exterior. Ca medic veterinar este consultant de specialitate al unei firme comerciale româno-maghiare cu profil de export-import al diferitelor produse furajere din Cluj, care funcționează în această regiune – Giula și Békéscsaba.

Ceea ce am mai aflat: la cîteva medicamente doctorul a descoperit efecte și domenii de aplicare noi (folosind un preparat drept anestezic la operație, iar altul ca preparat antibiotic).

Încă ceva: medicul își dorește un spital particular pentru animale mari și i-ar părea bine, dacă și **Danika** s-ar îndrepta spre aceeași profesie, pe care și-ar alegea doctorul, chiar dacă ar trebui de pe acum să ia totul de la început...

Nouă ne rămîne doar atît: succes și pe mai departe și împlinirea tuturor visurilor dumneavoastră!

– E. Bányai –

Șirul excursiilor de o zi organizate de József Hevesi, consilier responsabil pentru naționalități de la Comisia pentru minoritățile naționale și etnice din județul Bichiș a continuat în ziua de 25 aprilie a.c. Cu sprijinul Fundației Publice „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”, treizeci și șapte de elevi și profesori de la școlile generale românești din Aletea, Bătania, Chitighaz, Giula și Otlaca-Pustă au călătorit la Arad.

„Un schimb de inimioare”

Ajunșind la Arad, autobuzul s-a oprit în fața Școlii generale nr. 1, unde, spre mirarea noastră, am fost așteptați și salutați de elevii clasei a 7-a îmbrăcați în haine festive, conduși de diriginta Georgeta Bătrîn. După o scurtă prezentare a școlii – unde sînt înscriși 1410 elevi, la trei secții cu limba de predare maternă: română, germană, maghiară, care are un cor renumit și o echipă de dansuri populare românești, ambele cunoscute și peste hotare – spre și mai marea noastră uimire a urmat un montaj artistic de poezii, cîntece vesele, melodii și dansuri populare. Pe cum înainta programul, așa zîmbeau tot mai multe fețe. Gazdele, străduindu-se să transmită veselia pentru întreaga zi ce ne aștepta, i-au invitat pe elevii noștri la jocuri comune. Atunci să fi auzit aplauzele spontane, rîsetele comune ale „suporterilor” la întrecerea „de ocuparea scaunelor” și la celelalte jocuri ingenioase-distractive.

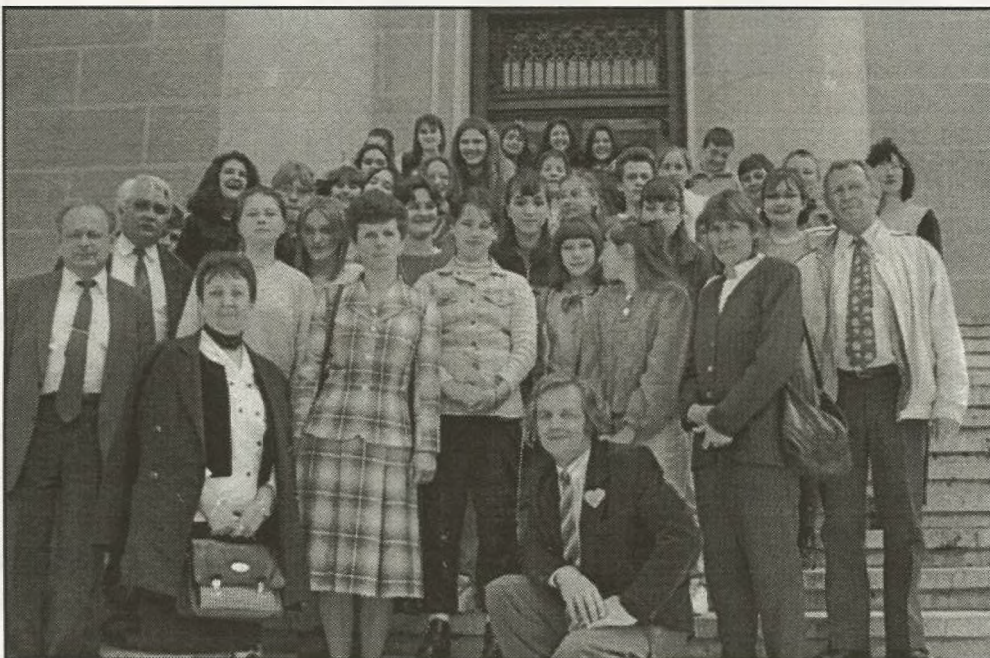
La sfîrșitul întîlnirii, elevii-gazdă ne-au oferit cîte-o floare, făcînd și un schimb de inimioare simbolice, cu un schimb de nume – drept o amintire a clipelor petrecute împreună și începutul unei posibile prietenii...

Vase arheologice și steme istorice

Programul zilei a continuat cu turul orașului. În cursul acestuia, Mihai Matekovits, inspector școlar general-adjunct, călăuza noastră din ziua excursiei, ne-a arătat clădirile din centrul Aradului, construite în epoca monarhiei austro-ungare, construite în același timp cu centrele orașelor Oradea, Seghedin, Békéscsaba, ne-a vorbit despre Teatrul Național din Arad, cu o sală de circa 500 de spectatori și cu stagiune permanentă. În continuare ne-a dus să vedem cetatea din pămînt construită în secolul al XVIII-lea (care azi funcționează ca un stabiliment militar), terminînd turul la monumentul ridicat în memoria celor 13 generali martiri ai Revoluției și luptei pentru independență din 1848-49.

A urmat apoi vizitarea expoziției Centrului Muzeal Arad, în sălile căruia am cunoscut istoria județului Arad. Am văzut aici lucruri interesante: vestigii arheologice din vremea lui Burebista și Decebal, cîteva vase din Tezaurul de la Sînicolaul Mare, o monoxilă (barcă) din

„O inimioară simbolică”

secolul al XVII-lea, descoperită în apropiere de Sebiș pe cursul Crișului Alb (în România au rămas doar trei bărci de acest gen), apoi macheta primului avion „Vlaicu II”, cu care inginerul Aurel Veaicu a zburat în 1912, la Arad. În sfîrșit, ne-am odihnit puțin în Sala de concerte a Palatului Cultural – sală care se mîndrește de o acustică de renume european.

„O poveste nemuritoare”

Ultimul popas l-am avut la singurul teatru de marionete din țară, unde ne-a salutat directorul Dan Antoci care s-a declarat bucuros că ne poate primi. Teatrul, unde din doi în doi ani se organizează un Festival internațional de teatru de păpuși, s-a pregătit cu prelucrarea unui vechi basm românesc „Prislea cel voinic și merele de aur”, oferindu-ni-l cu următoarele cuvinte: „să intrăm frumos în lumea lui „A fost odată ca niciodată”...”

Tot ce ne-am adunat în traistă

Am dori să ne reîntoarcem odată la noii noștri prieteni: Cristian, Ramona, Alina, Andrica și ceilalți... Ne-a impresionat spectacolul teatrului de marionete, care e o raritate și la noi. (Gabriela Palkó și Ágnes Várszegi, Bătania)

Toată ziua am exersat limba, fiind un lucru de folos... Cel mai mult ne-a plăcut programul elevilor școlii generale din Arad. Nu ne-am așteptat la așa ceva – a fost o surpriză fantastică. (Andrea Gergely și Aurica Mihai, Otlaca-Pustă)

Mi-a plăcut spectacolul de păpuși și marionete, care deși a fost scurt, am reușit să-l ascult și să-l înțeleg. (Ștefan Gergely, Otlaca-Pustă)

– Vizita școlii și primirea de acolo a fost o idee bună. Ne-a plăcut programul elevilor, am participat și noi, la jocuri și întreceri... Deși, anterior a fost vorba de un spectacol muzical, ne-a plăcut povestea populară cu marionetele inspirate și păpușile vesele. (Irina Puj și Melinda Germán, Giula)

– Ne-am prezentat la această călătorie, fiindcă am dorit să cunoaștem Aradul și cîte ceva din viața, cultura și istoria orașului... Am avut o zi bine organizată și bogată în programe. În ziua aceasta am făcut cunoștință și cu elevi din școlile românești din alte sate, cu care pînă acum nu ne-am întîlnit. (Timea Árgyelán și Enikő Dósai, Chitighaz)

Eu am fost de mai multe ori în România, am fost și la munte. M-am înscris la excursie să cunosc noi regiuni, noi oameni. Mi-au plăcut jocurile comune cu elevii din țara vecină... Pe mine mă interesează în mod special istoria și arhitectura. Turul orașului m-a fascinat, am văzut atîtea clădiri impozante, frumoase, asemănătoare celor din centrul Seghedinului. La fel m-a interesat și monumentul istoric al celor 13 generali. (Elisabeta Kunos și Gabriel Mészáros, Aletea).

– anra –

La Békéscsaba

FESTIVAL PENTRU TINERI DE NAȚIONALITATE

Păstrarea comorilor cultural-folclorice ale naționalităților conlocuitoare din Ungaria înseamnă un criteriu de bază al existenței, supraviețuirii minorităților naționale și etnice din țară. În același timp, tezaurul acesta constituie o parte integrantă a culturii generale maghiare, îmbogățind neapărat valoarea acesteia. Ceea ce lasă de dorit, este faptul că în numeroase cazuri generațiile tinere nu prea sînt antrenate în promovarea culturii strămoșești, azi „netrăind” obiceiurile, tradițiile de odinioară, ca pe vremuri.

„Festivalul pentru tineret și copii de naționalitate”, care a fost organizat – pentru a patra oară – în cursul întregii zile de 18 aprilie, la Békéscsaba este în acest sens o acțiune demnă de urmat.

Manifestarea cultural-folclorică pe țară, deschisă de **Elena Somogyi**, secretară cu problemele minorităților din cadrul Autogovernării orașenești a fost inițiată de data aceasta de Căminul cultural al feroviarilor „Vasutas”, de Uniunea Pionierilor Maghiari, iar printre sponsori s-a numărat: **Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria, Autogovernările minoritare române și slovace din oraș, Casa tineretului din Békéscsaba etc.**, unde s-a desfășurat recenta întâlnire.

Programul bogat și variat, care s-a întins pînă-n orele serii (întrerupt doar de o masă comună) a cuprins evoluarea pe scenă a participanților – instrumentiști, dansatori, coruri, cîntăreți – de diferite naționalități din Ungaria și **Krompachy** din Slovacia.

Chiar dacă nu trăim „zile de cîntec și voie bună”, acești tineri au dovedit că folclorul naționalităților are un rol pregnant în viața culturală a țării, iar că prin evoluțiile scenice, tinerii contribuie la cunoașterea folclorului, spiritualității naționalităților lor. Asemenea ocazii oferă și posibilități bune pentru școlari, de a-și măsura forțele, de a se întrece, de a se compara unii cu alții. Iar aplauzele publicului, cum s-a dovedit, dau un nou avînt și ambiționează participanții la noi evoluări.

Printre cei aproximativ patru sute de oaspeți am avut bucuria să urmărim și programul cu succes al dansatorilor români aleteni instruiți de **Gheorghe Botaș** și **Vasile Gal** (elevi ai școlii generale românești și tinerii dansatori ai Echipei „Gheorghe Turla” printre care au fost și: **Eva Petrișor**, **Ildikó Czene**, **Gheorghe Botaș** și **Attila Burján**, distinși cu premiul „Fülöp Ferenc”. Ținuta, autenticitatea, virtuozitatea și modul de interpretare al dansurilor aletene captivînd spectatorii au fost aclamate și aplaudate pe merit.

De-asemena au uimit publicul elevii Școlii generale nr. 2. din Sarkad, interpretînd cu autenticitate un mănunchi de dansuri din Micherechi, instruite de profesorul **Tiberiu Rokszin**.

Atunci mi-am pus întrebarea: oare celelalte școli românești de ce nu și-au trimis păstrătorii de tradiții, ca valorile noastre culturale să nu fie date uitării, ci să se păstreze ca o cultură vie, încadrată armonios în circulația națională a culturii populare – dar știm că programele lor zilnice sînt foarte aglomerate...

În orice caz, cei care și-au sacrificat sîmbăta, au fost martorii unei manifestări încununată de succes, oferindu-le oaspeților crîmpeie cultural-folclorice frumoase, posibilitatea de a schimba păreri, de a cunoaște cît mai bine cultura altor naționalități. Osteneala participanților a fost răsplătită și recunoscută prin înmînarea unor cadouri și premii la sfîrșitul festivalului, președintele **Gheorghe Grósz**, mulțumindu-le aletenilor pentru strădanie și deosebitul succes pe care l-au obținut și de data aceasta.

– E. Bányai –

Și elevii liceului românesc

În pragul examenelor de maturitate și admitere

(Urmare din pag. a 3-a)

În continuare m-am adresat în parte fiecărui elev.

– Din clasa a 2-a eram elevul Școlii de muzică din Giula, făcînd naveta din Micherechi, unde locuiesc cu părinții mei și azi. M-a atras întotdeauna muzica, cîntatul. Cînt din clasa întâi de liceu în Corul „Pro musica” din Giula. Dar de 10–11 ani cînt și la trompetă, în orchestra Adunării baptiste din Micherechi. Acest lucru m-a influențat foarte mult și în alegerea studiilor de viitor. La școala de muzică, unde eram elev și în timpul liceului, de fapt, am învățat să cînt și la pian, dar m-am înscris și la lecțiile particulare de solfegiu. Prin urmare, aș dori să îmi continui studiile la conservatorul din Oradea. Examenul de admitere trebuie să-l fac la Seghedin (din teoria muzicii și instrumente muzicale). Dacă voi reuși, o să învăț cinci ani la Oradea, îndemnîndu-mă spre acest drum mai ales părinții mei și domnul profesor **Gheorghe Flueraș**. (**Gheorghe Pățaș**, Micherechi)

– Și eu sînt din Micherechi. Cînd eram în clasa a 6-a m-am gîndit pentru prima dată să devin cîndva medic. Pentru prima oară, îmi amintesc precis, că părinții m-au îndemnat spre studiile medicale vîzînd că învăț bine și că m-au interesat în primul rînd disciplinele reale. Cel mai mult mi-a plăcut biologia. Iar în anii de liceu am învățat și mai mult, luînd lecții particulare la biologie și fizică. Disciplinele „umane” le învăț, dar nu mă pasionează. Ca să-mi reușească admiterea la medicină, am făcut tot ce mi-a stat în puteri: mi-a reușit examenul de

limbă engleză, iar pînă acum am nota cinci la fiecare disciplină ... (**Norbert Nistor**, Micherechi)

– Pentru mine era firesc să învăț la acest liceu, fiindcă e o tradiție în familia mea. La început nu aveam nici o idee, ce-aș face cînd „voi fi mare”, dar mi-am dat seama că prefer disciplinele „umane”... Pe la sfîrșitul anului trei m-am decis să mă pregătesc pentru studii de drept, pregătindu-mă serios din istorie și maghiară. Pe parcurs am participat la diferite competiții de specialitate. În clasa a doua, de pildă, am ajuns la concursul de istorie la faza județeană. Bineînțeles, din disciplinele de admitere am luat lecții în plus, ca să-mi acumulez cît mai vaste cunoștințe. Mă interesează profesia, deși nu știu multe lucruri concrete despre activitatea aceasta... și încă nu știu ce aș vrea să lucrez în mod special în acest domeniu... Ceea ce e sigur: ciclul de examen va începe la 20 iunie. (**Veronica Tompan**, Bătania)

– Sînt originară din Oradea, dar de șase ani trăim în Ungaria. Locuim la Berettyóújfalu. De atunci sînt elevă aici, la Giula. M-am prezentat la Universitatea ELTE din Budapesta, specialitatea: română. Între timp, la concursul pe discipline OKTV m-am calificat pe un loc de frunte, astfel sînt scutită de examenul de maturitate și admitere. Acest succes nu mă satisface pe deplin, fiindcă nu vreau să devin profesoară. De mică voiam să mă fac masseur, căci bunicul meu era un tămăduitor, un fel de „masseur” al satului, care știa diferite moduri de masaj. Eu aș fi vrut, de mică, să-i urmez exemplul... În orice caz o să mă prezint la universitate, dar pe parcurs aș vrea

să urmez școala particulară de profilul dorit de mine, care funcționează în Capitală. (**Ioana Opriș**)

– Sînt într-o situație asemănătoare. Am obținut locul II. la concursul de română pe țară, OKTV, deci la fel, sînt scutită de examenele respective. Aș vrea să studiez la Școala superioară „Juhász Gyula” din Seghedin, specialitatea română-istorie. De fapt, n-aș vrea să mă fac profesoară, dar poate timpul și vîrsta îmi vor forma soarta. Îmi pare nespuse de rău că, încetul cu încetul sosește timpul despărțirii. M-am simțit foarte bine aici, la școală, la cămin, cu colegii.... (**Tünde Iova**, Micherechi)

– Încă în clasa întâi am decis să studiez dreptul internațional. Tocmai de aceea deși din toate disciplinele am nota cinci, m-am ocupat intens și de limbile străine, reușind la examene din italiană și engleză. La italiană am avut chiar rezultate remarcabile, am participat astfel la finala Concursului OKTV, din 24 aprilie. Și eu, ca și Veronica la începutul lunii aprilie am dat un examen de aptitudine la Budapesta, deși rezultatul nu contează la bacalaureat. În caz că la bacalaureat voi avea numai note de cinci (luîndu-se în considerare și celelalte rezultate de studii), voi fi scutită de examenul de admitere. În orice caz, voi face totul să reușesc. (**Erica Cserhádi**, Giula)

Cam astfel de planuri am aflat de la elevii liceului românesc, care de pe acum se pregătesc din răzputeri pentru bacalaureat, la care le dorim tuturor succes, note cît mai bune și realizarea visurilor tinerilor noștri!

– E. Bányai –

Excursie la Budapesta

Asociația culturală a românilor din Chitighaz a organizat în ziua de 21 aprilie o călătorie la Budapesta. Grupa celor peste patruzeci de membri, conduși de **Ana Buha**, însoțiți de preotul **Florin Oltean** și de directorul căminului cultural **Petru Sălăjan** au fost călăuziți prin Capitală de deputatul parlamentar, **Gheorghe Ardelean**, primarul comunei Chitighaz.

În cursul zilei, grupa a vizitat Parlamentul (mulți dintre chitighăzeni au intrat pentru prima dată în clădirea impozantă), Centrul Cultural al României și Ambasada României din Ungaria. Aici, ambasadorul **Petru Cordoș** a primit personal oaspeții din Chitighaz la o recepție, consacînd timp unei discuții libere despre viața cotidiană a comunei.

Autobuzul a readus la Chitighaz oamenii cu bogate impresii, cu amintirea unei zile plăcute.

Bătania, corul de femei

Corul mixt din Apatcu

Corul „Pro Musica” din Giula

Corală „Angeli” din Oradea

Corul mixt al Universității de Vest
din Timișoara

Atunci când cântecul tălmăcește credința,

„Cu noi este Dumnezeu”

(Urmare din pag. întâi)

Despre o întrecere în sens de competiție nu putea fi vorba, fiindcă rînd pe rînd au evoluat coruri cu caracter și componență diferită. Dar cîntecele de preamărire au fost la fel de impresionate în interpretarea curată a apatenilor sau în intonația sinceră a chitighăzenilor, ca în intonația magistrală a tinerilor teologi din Oradea, sau în tălmăcirea plină de rutină a unei formații renumite, cu palmares internațional ca cea a coriştilor din Curtea de Argeș. La fel nu se poate compara un cor de femei cu vechi tradiții ale cîntecului popular, ca cel din Bătania, cu corul studențesc timișorean, care cîntă la cele mai mari serbări bisericești, în marile catedrale ortodoxe. Comparația nu se pretează nici în cazul cîntărețelor din Lipova, care știu să intoneze în armonii abia perceptibile cîntece de mare sensibilitate, dar care nu pot aduce dramatismul sonor al unui cor mixt pe patru voci ca cel din Arad. Ca atare, nici programul (repertoriul a fost limitat pentru fiecare formație la cincisprezece minute) nu putea fi concludent pentru posibilitățile integrale ale fiecărui cor. Dar această normă a organizatorilor a însemnat și un surplus: toate corurile s-au concentrat la sfera muzicii sacrale pascale, întregul festival desfășurîndu-se sub razele muzicale ale Învierii. În acest sens trebuie evidențiat corul „Pro Musica” (firește, și ca inițiator), care a prezentat cel mai încheiat program, unitar conceput. Acesta a fost supralicitat însă de studenții timișoreni, care au întins întregul arc muzical, de la *Drumul Patimilor*, culminînd cu acel cutremurător „Eli, Eli, lama sabaktani?”, pentru a încheia, cu apoteoza din final: *Învieria triumfală*. De fapt, un rafinament asemănător al aranjamentului s-a desprins și din cîntecul profesionist al teologilor din Oradea. Sub conducerea maestrului lor Podăreanu au dovedit (ca și cu alte ocazii) cît sînt de profesioniști. În plus: au dovedit din nou bogăția, și înalta factură artistică a muzicii bisericești ortodoxe române.

Coriștii din Curtea de Argeș merită cîteva cuvinte aparte: sosiți ca oaspeți de onoare, au revendicat pe drept poziția lor de excepție: armonie deosebită, repertoriu ales și o *Măiastră* a muzicii vocale.

Multe s-ar mai putea scrie, multe, multe. Mai ales că înțîlnirea nu s-a încheiat la catedrală. Însă acolo au impresionat, în final, cuvintele înțelepte ale episcopului Timotei. Prea Sfinția sa, mulțumind organizatorilor, a deslușit prin această înțîlnire semnul de bun augur al Sfintei Cruci, cruce formată tocmai din înșirarea participanților (prin literele culese din broșura-program).

Ca o a doua pagină a înțîlnirii a urmat decernarea diplomelor și cina comună din hala sporturilor. Prin munca multor sponsori și sprijinitori, hala a fost transformată într-o veritabilă și elegantă sală festivă, unde fiecare formație a primit cadourile și aplauzele meritate. Iar pe deasupra, s-au dăruit reciproc buchete muzicale de mireasmă nepieritoare. „Desfășurîndu-se”, corurile au realizat o adevărată întrecere a cîntărețelor: teologii oferind un bloc de coruri de operă, timișoreni delectînd cu „Ana Lugojana”, argeșenii dovedind că mai există încă multe variante ale urării „Mulți ani trăiască!”. În plus: argeșenii au venit deosebit de generosi, aducînd odată cu cîntecele lor și daruri prețioase, venite din inimă (și oferite cu deosebită simpatie prin intermediul primarului).

În acest context, cuvintele prea Sfinției sale Calinic, episcopului de Argeș au oferit o veritabilă întărire sufletească și merinde de drum tuturor celor întruniți, și mai ales aceluia care, numai cu inima grea, și constrîns de împrejurări, trebuiau să pornească la drum. Ceilalți au mai rămas împreună, încălzindu-se la flacăra blîndă a cîntecului, spre reconfortare sufletească generală.

Nu putem încheia fără a accentua din nou meritul organizatorilor, activitatea plină de dăruire a membrilor corului giulan (înainte de toate a colegului nostru Ștefan Oroian), care, împreună cu numeroșii sponsori și sprijinitori (dintre aceștia, la fel, trebuie evidențiat viceprimarul giulan Árpád Szabó) au făcut totul ca înțîlnirea corală să reușească bine.

Iar pentru a încheia în acord cu înalta factură artistică a zilei, fie-ne îngăduit să cităm din Coșbuc:

„Iată, din văile-adînci se urcă spre creștete-amurgul,
Umbrele nopții se-ntind și liniștea vine din ceruri,
Luna-n curînd va ieși s-aducă văzduhului aur –
Mîndră fu ziua de azi și mare e mila Ta, Doamne!”

Text: Edda Ilyés

Foto: István Kerekes și István Veres

Corul „Orfeu” din Curtea de Argeș

Corul „Lira” din Lipova

Înmînarea premiilor...

„Iaca iac-așa!...”

La unison 300 de glasuri

